

Ոստիկանությունում արգելանքի տակ պահելը

Քաղվածք 2-րդ Ընդհանուր գեկույցից, Տպագրված 1992թ

36. ԽԿԿ-ն հատուկ նշանակություն է տալիս ոստիկանության կողմից ձերբակալված անձանց երեք իրավունքների ապահովմանը՝ ազատագրված անձանց ձերբակալության փաստի մասին, իր ընտրությամբ, երրորդ կողմին (ընտանիքի անդամ, ընկեր, հյուպատոսարան) տեղեկացնելու իրավունքը. փաստաբանի ծառայություններից օգտվելու իրավունքը և իր ընտրած բժշկի կողմից բժշկական հետազոտության իրավունքը (բացի այն բժշկական հետազոտություններից, որ կատարել է ոստիկանական իշխանությունների կողմից հրավիրված բժիշկը)¹: ԽԿԿ-ի կարծիքով այս իրավունքները ազատագրված անձանց նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի հարցում իրավունքների պաշտպանության երեք հիմնարար երաշխիքներն են, և նրանք պետք է կիրառվեն ազատագրված անձանց առաջին պահից, անկախ նրանից, թե ինչպես է այն բնութագրվում ըստ համապատասխան իրավական համակարգի (ձերբակալություն, կալանք և այլն):

37. Ոստիկանության կողմից ձերբակալված անձինք պետք է անհապաղ հստակ տեղեկացվեն իրենց բոլոր իրավունքների մասին, այդ թվում այն իրավունքների, որոնք նշված են 36 կետում: Ավելին, արդարադատության շահերի պաշտպանության նպատակով պետք է հստակորեն սահմանվեն վերոհիշյալ իրավունքներից այս կամ այն իրավունքի իրագործումը հետաձգելու՝ իշխանություններին տրված յուրաքանչյուր հնարավորություն և նրանց կիրառումը պետք է կատարվի խստորեն սահմանված ժամկետում: Ինչ վերաբերում է, մասնավորապես, փաստաբանի ծառայություններից օգտվելուն և բացի ոստիկանության կողմից հրավիրված բժշկի, այլ բժշկի կողմից կատարվող բժշկական հետազոտման պահանջի իրավունքներին, ապա համակարգերը պետք է վերացնեն այս իրավունքների իրագործման հետաձգման որևէ անհրաժեշտություն, քանի որ հատկապես փաստաբանների նաև բժիշկների ընտրությունը կարող է կատարվել և համապատասխան արհեստավարժ կազմակերպությունների հետ համաձայնեցված ցուցակներից:

¹ Այս իրավունքը հետագայում վերաձևակերպվել է հետևյալ կերպ. բժշկի ծառայություններից օգտվելու իրավունք, որն ընդգրկում է նաև ազատագրված անձի ցանկությամբ իր ընտրած բժշկի մոտ հետազոտման իրավունքը (ի լրումն ոստիկանական մարմինների կողմից հրավիրված բժշկի կատարած որևէ բժշկական հետազոտության):

38. Ոստիկանության կողմից ձերբակալված անձինք, բացի փաստաբանի ծառայություններից օգտվելուց, պետք է նաև իրավունք ունենան շփման մեջ մտնել փաստաբանի հետ և այցելվել նրա կողմից (երկու դեպքերում էլ նրանց գրույցների գաղտնիության երաշխիքի պայմանով), ձերբակալված անձինք նաև պետք է օգտվեն հարցաքննության ընթացքում փաստաբանի ներկայության իրավունքից:

Ինչ վերաբերում է ոստիկանության կողմից ձերբակալված անձանց բժշկական հետազոտությանը, ապա բոլոր այդ հետազոտությունները պետք է կատարվեն այնպես, որպեսզի նրանք լսելի չլինեն ոստիկանների համար և գերադասելի է, որ գտնվեն նաև ոստիկանների տեսադաշտից դուրս: Բացի այդ, յուրաքանչյուր հետազոտության արդյունքները, ինչպես նաև ձերբակալված անձի կողմից արված համապատասխան պնդումները և բժշկի հետևությունները պետք է պաշտոնապես գրանցվեն հետազոտող բժշկի կողմից և տրամադրվեն ձերբակալված անձին և նրա փաստաբանին:

39. Անդրադառնալով հարցաքննության գործընթացին՝ ԽԿԿ-ն գտնում է, որ պետք է գոյություն ունենան ստույգ կանոններ կամ ղեկավար հրահանգներ թե ինչպես պետք է անցկացվեն հարցաքննությունները ոստիկանության կողմից: Այդ կանոնները, բացի նշված հարցերից, պետք է ներառեն հետևյալ խնդիրները՝ ձերբակալված անձի տեղեկացումը հարցաքննությանը ներկա անձանց տվյալների մասին (անունը և/կամ համարը). հարցաքննության թույլատրելի տևողությունը. հարցաքննությունների միջև ընկած հանգստի ժամերի տևողությունը և ընդմիջումները հարցաքննության ընթացքում. վայրերը, որտեղ կարող են տեղի ունենալ հարցաքննությունները. հարցաքննության ընթացքում ձերբակալված անձի կանգնած լինելու պահանջի անհրաժեշտության պայմանները. թմրանյութերի, ալկոհոլի և այլ ազդեցության տակ գտնվող անձանց հարցաքննությունը: Նմանապես պահանջվում է սիստեմատիկորեն գրանցել հարցաքննությունների սկզբի և ավարտի ժամերը, հարցաքննության ժամանակ ձերբակալված անձի որևէ խնդրանքը և յուրաքանչյուր հարցաքննության ժամանակ ներկա անձանց տվյալները:

ԽԿԿ-ն նաև նշում է, որ ոստիկանության կողմից անցկացվող հարցաքննությունների էլեկտրոնային գրանցումը իրավունքների պաշտպանության ևս մի օգտակար երաշխիք է ձերբակալված անձանց հետ դաժան վերաբերմունքի դեմ (զգալի առավելություններ է ստեղծում նաև ոստիկանության համար):

40. ԽԿԿ-ն գտնում է, որ ոստիկանության կողմից ձերբակալված անձանց տրամադրվելիք իրավունքների պաշտպանության հիմնարար երաշխիքները կամրապնդվեն (և ոստիկանների աշխատանքը, ամենայն հավանականությամբ, դյուրին կդառնա), եթե յուրաքանչյուր ձերբակալված անձի համար կազմվի անձնական համապարփակ գործ, որտեղ կգրանցվեն ձերբակալության տակ գտնվելու հետ կապված բոլոր հարցերը և գործողությունները (ձերբակալության ժամանակը և պատճառները, իրավունքների մասին տեղեկացնելու ժամանակը, վնասվածքների նշանները. հոգեկան խանգարումները և այլն. ազգականների/հյուպատոսի և փաստաբանի այցելությունների և նրանց հետ շփման մեջ մտնելու ժամանակը. սնունդ առաջարկելու ժամանակը. հարցաքննության ժամանակը. տեղափոխման կամ ազատման ժամանակը և այլն): Տարբեր հարցերի վերաբերյալ (օրինակ՝ ձերբակալված անձի մոտ եղած իրերը, իրավունքների մասին հայտնելը և այդ իրավունքները ընդունելու կամ մերժելու փաստը)

ձերբակալված անձից պետք է ստանալ ստորագրություն, իսկ անհրաժեշտության դեպքում բացատրել ստորագրության բացակայության պատճառը: Ձերբակալված անձի փաստաբանին իրավունք է վերապահվում ծանոթանալ ձերբակալության գործին:

41. Իրավունքների պաշտպանության էապես կարևոր երաշխիք է նաև ոստիկանությունում արգելանքի տակ գտնվող անձանց նկատմամբ վերաբերմունքի մասին բողոքների քննության անկախ մեխանիզմի առկայությունը:

42. Ոստիկանությունում արգելանքի տակ գտնվելու տևողությունը հիմնականում համեմատաբար կարճատև է: Հետևաբար, ոստիկանական հիմնարկներում արգելանքի տակ գտնվելու ֆիզիկական պայմանները սովորաբար զիջում են երկարատև պահման վայրերի պայմաններին, թեև նրանք պետք է համապատասխանեն որոշ տարրական նյութական ապահովման պահանջներին:

Ոստիկանությունում գտնվող բոլոր խցերը պետք է ունենան պահվող մարդկանց քանակին համապատասխան չափսեր, լուսավորում (այսինքն՝ բավարար կարողալու համար, բացառելով քնելու ժամերը) և օդափոխում: Գերադասելի է, որ խցերը սարքավորված լինեն հանգստի միջոցներով (օրինակ, հատակին ամրացված լինեն աթոռ կամ նստարան), իսկ գիշերը այնտեղ անցկացնող անձանց պետք է տրամադրվեն մաքուր ներքնակներ և վերմակներ:

Արգելանքի ենթարկված անձինք անհրաժեշտության դեպքում իրենց բնական պահանջները պետք է բավարարեն մաքուր և պատշաճ պայմաններում՝ ունենալով լվացվելու հարմարանքներ: Նրանք պետք է սնունդ ստանան համապատասխան ժամերին, և ամեն օր² առնվազն մեկ անգամ դա պետք է լինի լրիվ կերակուր (այսինքն՝ ավելի էական կերակուր, քան բուտերբրոդն է):

43. Ոստիկանական խցի (կամ որևէ այլ պահման տեղի) հարմար չափերի ընտրության խնդիրը բարդ հարց է: Հաշվարկներ կատարելիս պետք է նկատի առնվեն բազմաթիվ գործոններ: Այնուամենայնիվ, ԽԿԿ-ի պատվիրակությունները գտնում են, որ անհրաժեշտ է այս բնագավառում ընդունել մի ղեկավար մոտավոր սկզբունք: Ներկայումս մեկ անձին մի քանի ժամից ավելի ոստիկանությունում պահելու համար նախատեսված խցերի նկատմամբ կիրառվում է հետևյալ չափանիշը (որը դիտվում է որպես ցանկալի մակարդակ, այլ ոչ թե որպես նվազագույն ստանդարտ) 7մ2 չափով խուց՝ 2 կամ ավելի մետր լայնությամբ (պատից պատ), 2,5մ բարձրությամբ (հատակից առաստաղ):

---

² ԽԿԿ-ն նաև պաշտպանում է այն տեսակետը, որ ոստիկանությունում 24 կամ ավելի ժամ արգելանքի տակ պահվող անձինք հնարավորության դեպքում պետք է կարողանան ամեն օր դրսույն գրոսնել: